

Innhold

Forord	13
Innledning	15
<i>May Britt Postholm og koordineringsgruppen/medredaktørene ved PLU/NTNU</i>	
Fortelling 1	
Utviklingspartnere i møte med ulike skolebiotoper	33
<i>Solveig Strangstadstuen, Aksel Hugo og Mette Nordby</i>	
Fortelling 2	
En fortelling om likeverdig samarbeid for læreres kompetanseutvikling	39
<i>Halvor Bjørnsrud (UH-ansatt), Torunn Helene Bakka (rektor), Bente Granberg (utviklingsveileder) og Hege Weseth (ressurslærer)</i>	
Utviklingsveiledernes rolle og oppgaver	40
Høgskolens veilederrolle og oppgaver	42
Ressurslærers rolle og oppgaver	44
Rektors rolle og oppgaver	46
Erfaringer og vendepunkter i gjennomføringen	48
Fortelling 3	
Innblikk i det første veiledningsmøtet ved to ulike skoler	51
<i>Nini Ebeltoft</i>	
Vestli skole	52
Østli skole	54
Etterord	56

Kapittel 1

Kollektiv profesjonsutvikling med fokus på lærernes læring	59
Praksisutvikling i lærerkollegiet gjennom Ungdomstrinn i utvikling	
<i>Maja H. Jensvoll og Trond Lekang</i>	
Innledning.	60
Teoretiske perspektiver	61
Metodiske perspektiver	65
God undervisningsplanlegging som utvikling av egen praksis	66
Kollegaobservasjon som endring av egen praksis	69
Kollektiv læring og kunnskapsutvikling som endring i egen praksis	71
Oppsummering	74

Kapittel 2

Vi er ikke alene om utfordringene lenger	78
Kollegaobservasjon som utviklingsverktøy	
<i>Liv Iren Grandemo, Heidi Kristin Holmen og Katrine Iversen</i>	
Innledning.	78
Tidligere forskning og teoretisk grunnlag.	79
Metode	82
Vitenskapsteoretisk bakgrunn	82
Forundersøkelse	83
Utvalg, datainnsamling og kollegaobservasjon som design.	83
Kvalitet og etikk	85
Resultat	86
Positive erfaringer med observasjon som metode	86
Hva har vært krevende?	87
Kommer observasjon elevene til gode?	88
Har lærerne endret praksis?	89
Drøfting.	90
Relasjonenes betydning	90

Refleksjon	91
Bevisstgjøring og læring på ulike nivåer	93
Avslutning.	96

Kapittel 3

Flerstemmighet må orkestreres	99
--	-----------

En kvalitativ kasusstudie av en skole som satser på lesing som grunnleggende ferdighet i alle fag

Guðrún Jónsdóttir og Bente Klevenberg

Innledning.	99
Kunnskapsbygging og meningsskaping	102
Praktisk gjennomføring av prosjektet.	106
Metoder og datagrunnlag	108
Funn og drøftinger	111
Det flerstemmige lærerkollegiet	111
Samspill om lesing i fag mellom lærere og elever.	112
Ledelsens orkestrering av flerstemmigheten ved Bakken skole.	115
Gjestens blikk på utprøvinger og undervisningspraksiser	118
Som en fuge av Bach?.	120

Kapittel 4

Ledelse gjennom lærersamarbeid: stram styring eller frie tøyler? . . . . .

125

Ann Therese Dalbakk og Kristin Helstad

Innledning.	125
Ledelse og lærersamarbeid	128
Teoretisk innramming	130
Materiale og metode	131
Tre rektorer om lærersamarbeid.	133
Martha ved Reveløkka skole	133
Line ved Sentrum skole	134
Thorbjørn ved Skogholtet skole	134
Organisering av lærersamarbeid	136

Engasjement i ungdomstrinnssatsingen og annet utviklingsarbeid	137
Rektorenes oppfatninger av ledelse og lærersamarbeid. .	139
Ledelse og lærersamarbeid: skjulte kontrakter eller kontrollerende læringsledere?	143
Avslutning	145

Kapittel 5

Ungdomstrinn i utvikling – samhandling mellom

skoleeier og skoleleder.	149
---	------------

Randi Faugstad

Innledning.	149
Teori	151
Metode	153
Analysemetode	154
Resultat	155
Mål for satsingen	155
Ønsker om samarbeid	156
Blir lærerne involvert?	157
Forventninger til lærerne.	158
Muligheter i utviklingsprosessen	159
Utfordringer i utviklingsprosessen	159
Drøfting.	159
Mål for satsingen	160
Ønsker om samarbeid	161
Blir lærerne involvert?	162
Forventninger til lærerne.	162
Muligheter i utviklingsprosessen	163
Utfordringer i utviklingsprosessen	164
Avslutning	164

Kapittel 6

En lærende rektor	167
<i>Magne Johansen og Siw Skrøvset</i>	
Prolog	167
Bakgrunn	168
Hvordan kan ledelse av skoleutvikling styrkes gjennom åpenhet og involvering?	169
Teoretisk tilnærming	170
Skoleutvikling i ungdomstrinnsatsningen – kollektivt orienterte skoler som ideal.	170
Uenighet og spenninger i skoleutvikling.	172
Læreres og skolelederes læring	173
Tillit, involvering og verdsettende ledelse.	174
Metodisk tilnærming	175
Metodiske og etiske dilemmaer knyttet til å lede et aksjonsforskningsprosjekt som rektor.	178
Hva fortalte brevene? Beskrivelse av funn.	179
Tillit, åpenhet og involvering.	179
Håndtering av uenighet	181
Å være i alle de fire rommene i utviklingshjulet	182
Hva lærte rektor? Utvikling av et utvidet utviklingshjul.	184
Avslutning.	186

Kapittel 7

Relasjonsbasert læringsledelse	190
<i>Kari Berg</i>	
Introduksjon	190
Relasjonsbasert læringsledelse.	192
Fra utvikling til forskning	193
Med blick for «kritiske hendelser» i utviklingsarbeidet	194
En kvalitativ tilnærming	195
Datainnsamling.	195
Dataanalyse	195
Presentasjon av funn	197

Forventninger om nytteverdi	197
Kommentar	199
Mestring, mening og motivasjon i klasserommet . . .	200
Elever som hjelpelærere	200
Fortolkning av mening	202
Deltakelse i læringsfellesskap	203
Kommentar	205
Relasjonenes temperatur	205
Sosial og faglig relasjon	206
Kommentar	208
Diskusjon	209
Et lærende fellesskap	209
Relasjon som den tause kunnskapen	210
Sammenhenger mellom individuell og kollektiv læring	211
Avsluttende oppsummering	212

Kapittel 8

Klasseleiing – lærerferfaringar frå ungdomstrinnsatsinga. 216

Ann Karin Sandal og Ingeborg Almeland Tveit

Innleiing og forskings spørsmål	216
Klasseleiing	217
Faglege perspektiv i studien	219
Metode	221
Presentasjon av funn	223
Klasseleiing	223
Støttande relasjonar	224
Struktur og reglar	225
Læringskultur i elevgruppa	226
Læringskultur i lærarkollegiet	227
Analyse og drøfting	229
Oppsummering og implikasjonar	232

Kapittel 9

Endringer i utøvelse av klasseledelse ved innføring

av iPad 237

Nuno F. Pinto og Inger Lise Valstad

Innledning. 237

Teorigrunnlag. 238

Hva er klasseledelse? 239

Klasseledelse i det digitale klasserommet 240

Tidligere forskning på klasseledelse ved bruk av digitale verktøy 241

Metode og datagrunnlag 243

Resultater og drøfting 245

Endringer i utøvelse av klasseledelse – støttende relasjoner 245

Endringer i utøvelse av klasseledelse – struktur og regler. 247

Endringer i utøvelse av klasseledelse – læringskultur. 249

Endringer i utøvelse av klasseledelse – motivasjon og forventninger 252

Oppsummerende betraktninger 255

Kapittel 10

Elevmedvirkning i Ungdomstrinn i utvikling 259

Christine Hope, Gerd Grimsæth og Bjørg Oddrun Hallås

Innledning. 259

Elevmedvirkning i UiU 260

Teoretiske perspektiver på elevmedvirkning 262

Grader av medvirkning 264

Elevmedvirkning og Lesson Study 265

Metode 266

Design og utvalgsriterier 266

Datakilde – intervju 267

Datainnsamling. 268

Analyse av data 268

Resultat	269
Lærernes oppfatninger av informasjon om utviklingsarbeidet til elevene	269
Lærernes oppfatning av involvering av elever.	270
Lærernes oppfatning av hvilken betydning elevmed- virkning har	272
Drøfting	274
Elevmedvirkning i dokumenter og gjennom informasjon	274
Elevinvolvering i utviklingsarbeidet	276
Lærernes mening om elevmedvirkning	277
Begrunnelser for medvirkning	278
Konklusjon	280

Kapittel 11

Skolebasert kompetanseutvikling – veien til

skoleutvikling og utvikling av undervisningspraksis? . . . 284

Thomas Dahl og koordineringsgruppen/medredaktørene

ved PLU/NTNU

Satsing på det skolebaserte	284
Medvirkning – forankring – samskapt læring	288
Kunnskapssyn	291
Lærere som kunnskapsprodusenter	296
Kvalitetsutvikling – kompetanseutvikling – kunnskapsutvikling	298

Forfatteromtaler 303

Omtaler redaktører/forfattere	314
---	-----

Forord

«Ser dere hva jeg holder i hånden?» spør May Britt Postholm høsten 2013. Hun står foran lærerutdannere som er på samling i Nettverk for kompetansemiljøer, et nettverk for lærerutdannere, fagpersoner og representanter for de nasjonale sentrene som har jobbet i satsingen Ungdomstrinn i Utvikling (UiU). Hun har egentlig ingenting i hånden, men hun forteller deltakerne at det er en bok der de har bidratt som forfattere, og at den omhandler UiU. Dette var altså en tenkt bok den gangen, men nå har denne imaginære boka blitt virkelighet. Det er slett ikke en bok som Postholm ristet ut av ermet, og mye arbeid har vært gjort i tilblivelsen av det som skulle bli to bøker.

Den 10. september 2015 ble det sendt ut en invitasjon til alle UH-institusjoner om at de ansatte som deltok i UiU kunne bidra med en artikkel eller en fortelling i boka som skulle få tittelen «Ungdomstrinn i Utvikling: Funn og fortellinger». Det viste seg at det var stor interesse for å skrive i boka, og koordineringsgruppen ved Program for lærerutdanning/NTNU mottok innen fristen til sammen 31 abstrakter. Alle ble vurdert som interessante, og forfatterne fikk en frist til å skrive et førsteutkast av det som skulle bli en artikkel eller fortelling. Fristen var satt til 1. mars, 2015, slik at medlemmene i koordineringsgruppen skulle få tid til å lese igjennom og forberede en tilbakemelding som de skulle gi på metodedagen/skriveseminalet som fant sted på Randisson Blu hotell på Gardermoen den 22. april, 2015. Deltakerne ble plassert i grupper, og de fikk tilbakemelding både fra koordineringsgruppen og medforfattere som hadde fått tilsendt gruppens tekster på forhånd. Etter denne dagen fikk forfatterne en ny frist til å revidere tekstene, før de ble sendt til fagfellevurdering. Da fagfellevurderingene forelå, fikk forfatterne tilsendt disse, sammen med kommentarer

fra koordineringsgruppen. Forfatterne fikk frist 1. oktober, med å revidere teksten i tråd med fagfellevurderingen og redaktørens tilbakemeldinger, men koordineringsgruppen ga seg ikke med dette. Det var fortsatt noen få kommentarer som krevde ytterligere revideringer, før artikler og fortellinger ble sendt til språkvask. Nå er 19 fagfellevurderte artikler og 7 fortellinger godt plassert mellom to bøker, og representerer viktige bidrag som synliggjør innholdet i UiU. Forfatterne representerer til sammen 17 UH-institusjoner dersom en tar utgangspunkt i de UH-institusjonene som deltok fra 2013.

May Britt Postholm har ledet koordineringsgruppen ved PLU/NTNU, og hun har fungert som hovedredaktør for arbeidet med boka. Koordineringsgruppen, ved Thomas Dahl, Erlend Dehlin, Gunnar Engvik, Eirik J. Irgens, Anita Normann og Alex Strømme, har vært medredaktører. Redaktørene vil takke alle forfattere for deres bidrag i boka. Vi vil også rette en stor takk til Evelinn Throne-Holst i Universitetsforlaget som har vært til stor hjelp i dette «store prosjektet», for å bruke hennes egne ord.

Vi håper at artiklene og fortellingene kan gi et godt innblikk i hva som har foregått i *Ungdomstrinn i Utvikling*, og at de vil fungere som et tankeredskap for både videre utvikling og forskning i skolen.

God lesing!

Trondheim, mars 2017

*May Britt Postholm, Thomas Dahl, Erlend Dehlin, Gunnar Engvik,
Eirik J. Irgens, Anita Normann og Alex Strømme*